

ภูมิจิต-ภูมิธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน คนเราเกิดมาจากกรรมแต่เป็นกรรมดี กรรมดีพาให้เกิดเกิดแล้วพบพระพุทธศาสนา กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เกิดแล้วทุกคนปรารถนาความสุขทั้งหมด ปรารถนาความสุข ความสุขโดยธรรมชาติคือความเป็นเด็กๆ ความสุขของเด็ก ความสุขของเด็กที่มีความสุขของเขา ความสุขแบบไร้เดียงสาใจ โลกนี้ให้อภัยกับเด็กทุกคน โลกนี้เห็นเด็กแล้วเป็นสิ่งที่น่าทะนุถนอม เพราะว่าจะเป็นผู้ที่ฝากชีวิต ฝากทุกอย่างไว้กับเด็ก เพื่อเด็กจะดำรงสืบต่อไป แต่ผู้ใหญ่ เห็นไหม ผู้ใหญ่ก็มาจากเด็ก ตอนเป็นเด็กมันก็เป็นอย่างนั้นนะ ไร้เดียงสา แต่โตขึ้นมาละ โตขึ้นมาก็มีความทุกข์ความขัดข้องใจอยู่ในหัวใจ

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดไป มันเป็นอำนาจของกรรม สิ่งที่เราทำไว้ต่างหากถึงได้สิ่งที่เราประสบ สิ่งที่เราไม่ได้ทำไว้ เราพยายามขวนขวายขนาดไหนมันก็ไม่ได้อย่างสมหวัง ความสมหวังไม่สมหวังนั้นเป็นต้นหาความทะยานอยาก

ความต้นหาความทะยานอยาก ถ้าโลกว่าอันนั้นสิ่งที่ถูกต้อง มันมีไฟไหม้ มีไฟ สิ่งที่มีไฟทำให้คนนี้เจริญรุ่งเรือง คนหมดไฟ คำว่า “หมดไฟ” แต่อันนั้นมันเป็นความคิดของเขานี้ คนมีไฟไม่มีไฟ อันนั้น คุณสิ คนแก่หรือคนหนุ่มก็แล้วแต่ ถ้ายังมีความคิดริเริ่มทำไป ความคิดอยู่ในหัวใจ นั่งอยู่เฉยๆ ผู้บริหารคิด แค่นี้ชื่อครั้งเดียวละ ผู้ที่ปฏิบัติตาม ปฏิบัติตามไม่หวาดไม่ไหวเพราะโครงการนั้นใหญ่มาก

ผู้ที่แน่น ความนิ่งอยู่ของพระอริยเจ้าใจ อย่าดูถูกความนิ่งอยู่ของพระอริยเจ้านะ ความนิ่งอยู่ของผู้รู้ กับความนิ่งอยู่ของผู้ไม่รู้ใจ ความนิ่งอันนั้น เห็นไหม เราว่าหมดไฟ ไฟไหนมันจะหมด

ในเมื่อชีวิตนี้ เห็นใหม่ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน จิตนี้เป็นธาตุรู้ ธาตุรู้มันเป็นไฟเผาผลาญ อยู่ตลอดเวลา เผาผลาญในหัวใจนั่นนะ ไฟอันนั้นว่ามันจะหมดไฟ มันจะหมดที่ไหนในเมื่อมันยังมีเศษมีส่วน มีความเร่าร้อนอยู่ในหัวใจ มันมีกิเลสให้ชำระเผาอยู่ตลอดเวลา มันจะหมดไฟไปไหน ไฟมันเผาอยู่โดยธรรมชาติของมัน

โทสัคคินา โมหัคคินา เห็นใหม่ เป็นโทสะ โมหะ มันเป็นไฟอยู่ตลอดเวลา จะละเอียดอ่อน หรือจะหยาบขนาดไหนก็แล้วแต่ อย่างเด็กนี่โดนขัดใจมันแสดงออกทันทีเลย เพราะอะไร เพราะความไร้เดียงสา ความเก็บของตัวเองมันไม่เป็น แต่พอเราโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ เราจะเก็บซ่อนเก็บงำของเรา เพราะสังคมสอนมา สังคมสอนมาให้เราเป็นไปอย่างนั้น สังคมสอน สัญชาตญาณมันสอนขึ้นมา ความกระดากอายของเราสอนขึ้นมา อันนั้นเป็นวุฒิภาวะของใจ

ใจเด็กๆ ใจ การเกิดมานี่ใจเด็กๆ ใจของเด็ก เด็กมันสะอาดมันบริสุทธิ์ แล้วมันก็สะสมไว้ ด้วยการศึกษ การศึกษาเพื่อมาแยกส่วนออกว่าโลกนี่คืออะไร เห็นใหม่ โลกนี่คืออะไร โลกนี่ สิ่งต่างๆ ในโลกนี่ สีเขียว สีแดง เด็กสะสมมาแล้วแบ่งแยกมัน เราฝึกฝนสังขารตัวนี้มาเป็นปัจจุบัน เราฝึกฝนสัญญา สังขาร ความจำ ความปรุง ความแต่งของเด็ก เด็กคนไหนได้การศึกษาจะเจริญจะดีหรือไม่ดี มันก็มีตัวนี้เราศึกษาเข้าไป

อันนี้เป็นสังขารใหม่ เป็นขันธใหม่ใส่เข้าไป แต่มันมีเชื้อของดั้งเดิมมาจาก...เพราะจิตนี้ ไม่ได้เกิดมาชาติเดียว นี่กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เพราะอันนี้ การเกิดการตาย เห็นใหม่ เพราะเราเป็นเด็ก พอเป็นเด็กขึ้นมาก่อนแล้วมาเป็นผู้ใหญ่ เราสะสมมาเราก็ต้องการให้เด็กหรือสิ่งที่เราควบคุมอยู่ให้เป็นเหมือนเรา แต่มันจะเป็นไปไม่ได้เพราะว่ากรรมจำแนกสัตว์มาอันนั้น ต่างหาก อันของเดิมของเขา สัญชาตญาณของเขา ความชอบความเป็นไป ไอคิวต่างๆ มันมีสะสมมา กรรมอันนั้นสะสมมา แล้วปัจจุบันนี้เข้าไปอีก เพิ่มเข้าไป มันจะไปได้ไปดี มันอยู่ระหว่างกรรมเก่ากับกรรมใหม่

เราเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา เราว่าเราศึกษามาก เรารู้มาก เราเป็นไป เราจะสอนให้เด็กเป็นตามเรานะ มันมุกกลับ ถ้าเอามาปฏิบัติกัน เด็กบางคนอำนาจาของเขาไม่มี ถ้าอำนาจาของคนมี มันเกิดมามันจะได้ออกประพฤติปฏิบัติตั้งแต่เด็กๆ ใจ ออกตั้งแต่เด็กได้บวชเณรมาได้อะไร เข้ามานี้ เข้ามาอยู่ในพรหมจรรย์เลย มันสะสมมา

แม้แต่พระนาคเสน พระนาคเสนอุตสาห์ต้องไปเอามาเพื่ออะไร? เพื่อเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งที่ว่าจรโรงศาสนา ไม่มีใครสามารถเอาพระเจ้ามิลินท์ได้เลย รออยู่ พระอรหันต์สมัยนั้นมากมาย รอว่าใครจะปราบพระเจ้ามิลินท์ได้เท่านั้น รอพระนาคเสน พระนาคเสนต้องเอาตั้งแต่เด็ก ออกมาบวช ตอนเป็นพราหมณ์อยู่ต้องให้พระไปติดต่อเอามา พยายามล่อเอามา ออกมาบวชเพื่อจะให้มาจรโรงศาสนา นี่การสะสมมาไม่เหมือนกัน

แต่เรา จิตใจว่าเราเป็นผู้ใหญ่ เรารู้มาก ความรู้มาก ความสัญญาเก่ามาก มันเหมือนกับหัวใจที่อ่อนแอ หัวใจที่ว่าเราเข้มแข็งกลับเป็นหัวใจที่อ่อนแอ เพราะว่าสิ่งที่เราสะสมเข้ามาในหัวใจเรา มันจะทำให้ใจเราฟุ้งซ่านตลอดเวลา มันสิ่งที่เรารับรู้ขึ้นมา สังขาร ไฟ ธาตุนี้ไฟ ไฟมันเผาป่าเผาทุกอย่าง ไฟป่ามันจะเผาจนกว่าหมดเชื้อมันถึงจะดับ แต่ไฟในใจของเรามันกินอารมณ์ กินอารมณ์เป็นอาหาร มันเผาสิ่งที่เกิดขึ้น ชับอยู่ในหัวใจ นี่มันกระทบกัน

สิ่งเป็นสัญญาต่างๆ สัญญาคือความจำได้หมายรู้ สิ่งที่เคยประสบมา มันจะรวมลงอยู่ที่ใจทั้งหมด แล้วโทสัคคินา โมหัคคินา ความเร่าร้อนของใจ ความหลงของมัน มันก็ต้องเผาสิ่งนี้ เสวยอารมณ์นี้เป็นอาหาร มันจะเผาไหม้กันตลอดเวลา เผาไหม้กันตลอดเวลา ยังมีเชื้อมาก เรายังมีความเก็บไว้มาก มันจะเผาไหม้มาก พอเผาไหม้มาก ความว่าจิตใจเข้มแข็ง จิตใจเป็นผู้ใหญ่แล้วจิตใจจะสูงกว่าเด็ก ถ้าเอามาตามธรรม เอามาเทียบกันโดยความสะอาดของความไร้เดียงสา เห็นไหม ไร้เดียงสาของเด็ก กับความเป็นไปของเราของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นหัวใจที่เป็นโรคเป็นภัยมากกว่าเด็ก เด็กนั้นยังสะอาดบริสุทธิ์มากกว่า เชื้อของโรคน้อยกว่าผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เชื้อของโรคจะมากกว่า

เพราะว่าการสะสมมา ว่าเป็นความรู้ทางโลก แต่พอมาปฏิบัติมันก็จะมาทำให้หัวใจนี้ฟูหัวใจนี้ฟองอยู่ตลอดเวลา มันเป็นการทำให้หัวใจนี้ไม่มีความสงบใจ มันถึงบอกว่ามันเป็นหัวใจที่ว่าเป็นโรคเป็นภัย เป็นหัวใจที่ว่าจะยืนได้แบบเด็กนั้น เด็กนั้นมันไม่รู้ตามความเป็นจริงของมัน เพราะมันไม่รู้จริงๆ มันสะอาดบริสุทธิ์มากกว่า

วุฒิภาวะของใจที่เราเห็นว่า เราเป็นผู้ใหญ่เราน่าจะสูงกว่าเด็ก...สูงกว่าในทางสมมุติ สูงกว่าโดยการยึดมั่นถือมั่นของเราว่าเราเป็นผู้ใหญ่เราจะข่มเด็กใจ แต่ในความบริสุทธิ์ ในความสุขของศาสนา ในทางศาสนาว่าดวงใจดวงไหนจะมีความสุขมากกว่ากัน ดวงใจดวงไหนมันจะเป็นดวงใจที่ว่ามันสะอาดบริสุทธิ์มากกว่ากัน เห็นไหม ไร้เดียงสา ไร้เดียงสาภาวะมันบริสุทธิ์ผุดผ่องมากกว่า มันแสดงออกด้วยความบริสุทธิ์ใจของมัน แต่แสดงออกมาอย่างนั้นมันก็เป็น อวิชชาอุปจยา สงฺขา

เรา ไร้เดียงสาภาวะมันก็ไม่พ้นไปจากอำนาจของวิชาหรือ เพราะการเกิดนี้วิชาพาเกิด กรรมพาเกิด หัวใจทุกดวงมีวิชา คือเจ้าวัฏจักรทั้งหมด

มันถึงว่า ความเข้าใจของเรา วุฒิภาวะของใจ วุฒิภาวะมันจะสูงขึ้นไม่สูงขึ้นอยู่ตรงนี้ ตรงที่ว่าเราเองเราว่าสูงกว่า แต่สูงกว่าด้วยความทุกข์ยาก สูงกว่าด้วยความเร่ร่อนเผาหัวใจอยู่ มันสงบไปไม่ได้ เพราะว่ามันทำความสงบขึ้นมาไม่เป็น เห็นไหม

ทำความสงบของใจ ใจทำความสงบอย่างไร คำบริกรรม คำบริกรรมว่าพุทโธ พุทโธ หรือ คำบริกรรมอะไรก็แล้วแต่ เพื่อให้จิตใจนี้สงบ นี่เป็นพื้นฐานของใจโดยธรรมชาติของมัน ถ้ามันฟุ้งซ่านขนาดไหน จุดที่สุดของความฟุ้งซ่านนั้นมันก็สงบตัวเองโดยธรรมชาติของมัน โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้วถ้ามันไปจนสุดฤทธิ์สุดเดชแล้วมันก็ต้องผ่อน แต่ผ่อนนั้นมันไม่ได้ประโยชน์อะไรจากสิ่งที่เป็นไปโดยธรรมชาติอันนั้นเลย

ถึงว่า มีศาสนาก็มาเทียบตรงนี้ไง เทียบว่าจิตที่สงบ จิตที่ไม่ฟุ้งซ่านกับจิตที่ฟุ้งซ่านมันต่างกันอย่างไร จิตที่มันฟุ้งซ่านหรือมันสงบพอใจของเรา จิตบางดวงไม่ฟุ้งซ่านนะ จิตบางดวงสงบเสงี่ยมอยู่ในหัวใจ สงบเสงี่ยมอยู่ภายใน แต่มันก็ไฟสุ่มซอนเผาอยู่อย่างนั้น มันเป็นความสงบไปโดยความเป็นในเรื่องของความสงบของใจ เป็นศีล สมาธิ ปัญญาไปไม่ได้ มันสงบโดยสัญชาตญาณ โดยบุญกุศล โดยที่การทำมา มันก็เป็นว่าทุกข์มาก ทุกข์น้อย ทุกข์ปานกลางของใจ แต่ละดวงไม่เหมือนกัน เห็นไหม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน

แต่ถ้าลองทำความสงบเข้ามาแล้ว ฌณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ มันเป็นเรื่องกำหนดว่าขนาดไหน ขนาดไหนของความสงบที่ควรจะเป็นระดับของมันเข้าไป เห็นไหม นั่นคือความสงบจริง ความสงบจริงนี้มันเป็นสัมมาสมาธิ ความเป็นสัมมาคือความถูกต้อง จิตนี้สงบแล้ว จิตนี้ไม่ให้โทษกับใคร ถ้ามันไม่เป็นสัมมานี้มันเป็นมิจฉา จิตนี้สงบ จิตนี้มีพลังงาน เราจะใช้พลังงานนี้ไปทำในสิ่งที่ผิดพลาด สิ่งที่เป็นอกุศลได้ ถึงว่ามันไม่เป็นสัมมา

ความเป็นสัมมาสมาธิมันต้องควรมีศีล สมาธิ ปัญญา ศีลเป็นระดับพื้นฐานของความสงบขึ้นมาก่อน ต้องมีศีล พอมีศีลนี้ไม่ทำลายข้างนอก มันก็ไม่ทำลายข้างใน จิตนี้เป็นความสงบเข้าไป ความสงบนี้เกิดขึ้น มันเห็นคุณของศีลใจ เห็นคุณของศีล แล้วเห็นคุณของการทำความสงบ

จิตนี้ทำความสงบ เราจะทำความสงบอย่างไรให้มันสงบ เราทำความสงบ ฟังสิ ทำไมเราต้องทำความสงบล่ะ เพราะความฟุ้งซ่านมันเป็นความทุกข์ร้อน ความสงบจะเกิดขึ้นได้ต้องมีสติสัมปชัญญะ เห็นใหม่ ความสงบโดยปกติพื้นฐานของปุถุชน เรามีสติสัมปชัญญะพอสมควร เราถึงเป็นปุถุชนธรรมดาอยู่ที่นี่ ถ้าสติสัมปชัญญะเราขาดแคลนไปมันจะมีแต่จิตล้วนๆ

เราว่าเราโตขึ้นมาควรจะมีวุฒิภาวะของใจสูงขึ้นๆ วุฒิภาวะนั้นขาดสติไปจนเหลือแต่จิตเฉยๆ แต่ไม่มีสติ เห็นใหม่ คุณที่ว่าคนที่เขาเสียสติไป จิตเหมือนเรา มีร่างกายมีหัวใจเหมือนกัน แต่ขาดสติสัมปชัญญะของมนุษย์ปุถุชนของเรา ขาดสติไป ทำให้สติมันเสียไปเลยนั่น นั่นหลุดออกไปทั้งๆ ที่มีจิตอยู่ จิตเหมือนเรา จิตมี ร่างกายมี มนุษย์เหมือนกัน แต่เพราะว่าเขาขาดสติ ด้วยกรรมของเขาทำมา หรือเขาจะมีกระทบสิ่งใด เขาเป็นไป อันนั้นกรรมของบุคคล

แต่ในเมื่อเรามีสติสัมปชัญญะอยู่แล้ว เราถึงรู้ว่า อ้อ! ทุกข์ บ่นอย่างนั้นทุกข์ อย่างนี้ความขัดข้องหมองใจ มีสติอยู่ แต่ไม่เอาสตินั้นมาขยับยังความคิดใจ เอาสตินั้นมาพยายามตั้งต้นความคิดของตัวเองแล้วกำหนดพุทโธ คำบริกรรม หรือจะใช้ความคิดย้อนกลับเข้ามา เอาความคิดแก้ความคิดใจ ความคิดว่าความคิดสิ่งที่คิดเดิมนั้นไม่ดี ให้คิดละเอียดเข้ามา เห็นใหม่ คิดสิ่งที่คิดอยู่ภายนอกออกไป หรือมันคิดฟุ้งซ่านด้วยเรื่องของการงานอยู่ แม้แต่เรื่องของการงานก็คิดซ้ำกันได้ ว่าปัจจุบันนี้ไม่ได้ทำงานอยู่ ทำไมเรายังคิดเรื่องงานอยู่

เพราะเวลาคิดงานควรจะมีอยู่ในหน้าที่การงานถึงคิดเรื่องงาน ขณะที่เราทำความสงบอยู่ควรจะมีอยู่ในความสงบ ทำไมใจมันไปคิดเรื่องงาน นั่นนะ ความคิดหลังไล่ความคิดหน้าไป ความคิดหลังไล่ความคิดหน้า ปล่อยความคิดอันเก่าเข้ามาด้วยสติด้วยสัมปชัญญะเข้ามาเรื่อย ความคิดจะละเอียดเข้ามาจนอยู่เป็นปัจจุบันว่าเราไม่ควรคิดใดๆ เลย สิ่งที่เกิดขึ้นมาก็คิดเกิดดับตลอดเวลา นี่ การทำความสงบด้วยใช้ความคิดใจ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ หรือจะใช้คำบริกรรมเพื่อทำสมาธิก่อนขึ้นมาแล้วทำให้เกิดปัญญาขึ้นมา

นั่นนะ การทำความสงบขึ้นมาในหลักของศาสนา ในหลักของพื้นฐานของจิตที่สงบกับจิตที่ฟุ้งซ่าน มันจะเห็นใจ จิตที่ฟุ้งซ่านคือว่า จิตที่ฟุ้งซ่านด้วยยังถือทิฐิฐานะว่าตัวเองรู้ ตัวเองเป็นผู้รู้ ตัวเองมีวุฒิภาวะสูงกว่าผู้อื่น จะสั่งสอนผู้อื่น ทั้งๆ ที่ตัวเองยังสกปรก มีแต่ความทุกข์ในหัวใจ ในหัวใจนี้มีแต่ความทุกข์ มีแต่ความเร่าร้อนอยู่ มันจะเอาอะไรไปสอนใคร มันสอนเขาไม่ได้ แต่มันก็ยังมีทิฐิฐานะ ความถือว่าสูงกว่าต่ำกว่า

นี่วุฒิภาวะของใจ วุฒิภาวะของใจของผู้ที่ทำความสงบได้ ผู้ที่ทำความสงบได้จะมีความสงบร่มเย็น ก่อนจะทำความสงบเข้าไป ในขณะที่เป็นปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ความคิดไล่ความคิด ความคิดใหม่ไล่ความคิดเก่าๆ จนความคิดย้ายอยู่กับที่ จนความคิดนี้ตั้งเป็นความคิดอยู่เฉย ชั้นหมუნไปเฉยๆ มันหมუნไปด้วยไม่มีอารมณ์ใจ ชั้นมันหมუნไปเฉยๆ ความคิดมันจะหมუნออกมา แต่มันไม่สืบทอด ไม่สืบทอดเป็นอารมณ์ออกไป นี่ปัญญาอบรมสมาธิ หรือกำหนดพุทโธๆ กำหนดอานาปานสติแล้วแต่ จิตมันสงบเข้ามาๆ ความสงบหมายถึงมันย้ายพุทโธอยู่ตลอดเวลา

เดิมความคิด ชั้นมันหมუნไปเฉยๆ แต่มันมีอารมณ์ต่อเนื่องไป นี่มันเผา โทสัคคินา โมหัคคินา มันเผา มันกินเชื้อ เชื้ออันนี้ใจ เชื้อมันหมუნออกไปเป็นอารมณ์ออกไป ชั้นนี้หมუნไปหมუნไปเฉยๆ แล้วมันเผาอารมณ์ออกไป เผาสัญญา เผาคำความคิด สังขารความปรุงแต่งมันเผาอยู่ตลอดเวลา แล้วกำหนดพุทโธๆ เห็นไหม มันต่างกัน

คำว่า “พุทโธ” มันเป็นเชื้อเหมือนกัน มันเป็นอารมณ์ที่ต้องเกิดขึ้นมา วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตารมณ์ องค์ของปฐมฌาน นึกขึ้นมา นี่มันวิตก แบ่งแยกพุทโธวิจาร วิตก วิจาร... วิตก วิจาร นึกพุทโธๆๆๆ มันย้ายอยู่กับที่ มันไม่สืบทอดออกไป ไฟจะเผาไหม้ออกไปไม่ได้ใจ เราให้เชื้อแค่พุทกับโธ เห็นไหม ไฟเอ็งได้กินแค่ฟืน ๒ ท่อนนี้เท่านั้น ท่อนหนึ่งพุท ท่อนหนึ่งโธ ให้ย้ายอยู่กับที่พุทโธๆๆ มันก็ไม่ฟุ้งซ่านออกไป นี่ทำความสงบใจ กำหนด พุทโธๆๆ ตลอดเวลา กำหนดไว้กำหนด นี่เราให้เชื้ออยู่แค่ฟืน ๒ ท่อนนี้ มันเผาแค่ ๒ ท่อนนี้อยู่ในแค่ ๒ ท่อนนี้

ธรรมชาติของธาตุรู้มันต้องเผาไหม้ทุกๆ อย่างที่ขวางหน้ามัน แต่เดิมมันเผาเหมือนเผาป่า เผาอารมณ์มันทั้งหมด เผาคำความเร่าร้อนของใจ ใจมีแต่ความเร่าร้อนเพราะมันเผาให้มันสุขมันชุ่มอยู่ในหัวใจ แล้วเราเอาฟืนแค่ ๒ ท่อนนั้นเผา เพราะธรรมชาติของจิตมันเผาผลาญอยู่แล้ว นี่มันเผาผลาญแค่พุทกับโธแค่ ๒ ท่อนให้ย้ายอยู่กับที่ๆ จนจิตมันก็เผาอยู่แค่นั้น ไฟ ในเมื่อเราควบคุมไฟได้ด้วยสติ ด้วยการควบคุมของเรา มันจะอยู่แค่พุทโธๆๆ

จากว่าคำว่า “พุทโธ” เมื่อก่อนกำหนดพุทโธก็หายบ๊ึบๆ สติสัมปชัญญะก็ทำไม่ได้ เราไม่สามารถทำความสงบขึ้นมาได้ เรามีทิฏฐิमानะว่าเราเป็นครูผู้ที่มีศักดิ์ศรี ผู้ที่สูง ผู้ที่ใหญ่ ผู้ที่สอนคนอื่นเขา เห็นไหม แม้แต่ความสงบของใจเรา เรายังทำไม่ได้เลย แต่พอเรากำหนดพุทโธๆ เพราะเราเชื่อในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีล สมาธิ ปัญญา ทาน ศีล ภาวนา แล้วแต่ว่าใครจะสร้างฐานอันไหนขึ้นมา

ในเมื่อเรามีความคิดกำหนดพุทฺโธ เราเชื่อมั่นในความกำหนดว่าพุทฺโธนี้เป็นพุทฺธานุสติ สามารถจะทำให้ใจให้สงบได้ เรากำหนดพุทฺโธๆ ย้ำอยู่กับพุทฺโธอยู่อย่างเดียว ย้ำอยู่กับพุทฺโธว่า จากที่มันเป็นไปไม่ได้เลย มันจะเป็นไปได้ ความเป็นไปได้อันนี้คือพุทฺโธจะสืบต่อ จากกำหนดแล้ว หาย กำหนดแล้วหาย กำหนดได้ระยะยาวขึ้นๆ ยาวขึ้นก็หายอีก ก็ตั้งต้นใหม่ หายก็ตั้งต้นใหม่ ย้ำ อยู่อย่างนั้น ให้ไฟเผาอยู่แต่เชื้อที่เราให้เท่านั้น กำหนดพุทฺโธมันก็ระยะสั้นเข้ามาๆ มันจะเป็น ความสงบเข้ามาไฉน

อย่างไฟที่เผาไหม้ไปกินป่าเว้งว้างไปหมด กับไฟที่เราควบคุมได้ นี่มันต่างกัน ไฟที่เรา ควบคุมไม่ได้มันเผาทุกอย่างไป มันจะเผาไป ทำลาย เผาด้วยนะ ทำลายชีวิตสัตว์ ทำลายหมด พอ มันเผาขึ้นมาอารมณ์เราก็ขุ่นมัวไป ทำไมเป็นอย่างนั้นๆ เห็นไหม ทำลายชีวิตสัตว์ คือว่าจิตมันคิด อุกุศลออกไปเรื่อยๆ กับเราให้อยู่แค่นั้น ไฟอยู่ในขอบของสติ เผาอยู่ตลอดเวลา เพราะธรรมชาติ มันเป็นไฟ ธรรมชาติธาตุรู้มันต้องเผาผลาญ แต่เผาผลาญเฉพาะสิ่งที่เราให้มัน นี่กำหนดพุทฺโธเข้า มา

กำหนดพุทฺโธเข้ามามันจะสงบเข้ามาเรื่อยๆ ใจนี้มันจะควบคุมได้ พอควบคุมได้บางทีมัน จะรวมลง มันจะวูบลง ความวูบลงของใจ สิ่งที่เราไม่เคยเจอ สิ่งที่เราไม่เคยเจอ เราจะตกใจ ตกใจ สติสัมปชัญญะมันจะถอนขึ้นใจ สติที่ตกใจมันจะเกิดขึ้นมากพิเศษกว่าปกติ เพราะความตกใจ อย่างเช่นเราตกใจสิ่งใดก็แล้วแต่ เราจะตกใจมากจนขนพองสยองเกล้า อันนี้ก็เหมือนกัน แม้แต่มัน เป็นความสงบ เป็นน้ำอมฤตธรรมที่เราควรจะได้ดื่มกินนะ แต่ทำไมสติของเราปลุกใจของเรา ไม่ให้ได้รับผลอันนี้ละ

จิตที่มันจะรวมลงเป็นสมาธิ มันจะรวมลงเข้าไปในความสงบ สงบเข้าไปเรื่อยๆ มันจะรวม ลงไป สติมันยังย้อนกลับมาเลย ใหนว่าเราเป็นคนฉลาดใจ แล้วออกมาที่มันนั่งเสียดายนะ แหม! มันกำลังจะลง รู้อยู่เพราะอะไร เพราะตำราสอนไว้ว่าจิตมันจะลง การเข้าความสงบมันจะเป็นอย่าง นั้น จนเราทำหลายครั้งเข้า ในเมื่อออกมาแล้วมันมีความตกใจ มีความกลัว ก็ตั้งสติขึ้นใหม่ แล้วทำ เข้าไป มันต้องมีประสบการณ์ถูกและประสบการณ์ผิดไปเรื่อยๆ มันจะไม่มีประสบการณ์ครั้งแรก แล้วจะเข้าได้ตามความเป็นจริงของมันอย่างนั้นหรือ บางทียังตกวงค์ไปอีกนะ

การทำใจให้สงบแค่นี้มันก็แสนยาก แล้วเราว่าเราเกิดมาเราปรารถนาความสุข ทุกคน ปรารถนาอยากได้ อยากเห็น อยากจับต้องความสุข ให้ใจได้สัมผัสความสุขนั้น แต่พอทำแค่

พื้นฐานของจิตที่เป็นสมาธิ เป็นพื้นฐานของสัมมาสมาธิ จะก้าวขึ้นไปบนมรรคอรียสังขจันทันนั้น มันยังทำไม่ได้เลย นี่หรือชาวพุทธ

ชาวพุทธ พุทธะ พุทธะคือผู้รู้ ผู้รู้คือใจของเรา “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต” คนเราเกิดมามีกายกับใจ กิเลสอยู่ที่ใจ ใจนี้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้สมบัติของกายมา มันก็สะสมมา จากเด็กเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ สะสมกิเลสขึ้นมาพร้อมกัน พร้อมกับความที่พวกเราสะสมขึ้นมา แล้วเราก็กิเลสสะสมขึ้นมา

“บุญ” บุญคือความสุข คือความดี ความดีนี้เราต้องขวนขวายเข้ามาเพื่อจะทำให้มันดีขึ้นๆ ใจ เราได้ความดีมาแล้ว แต่ความดีมาแล้วมันเหมือนกับเราแลกเปลี่ยนมาแล้ว แลกเปลี่ยนมาแล้ว เราต้องหาทุนต่อไปเพื่อแลกสิ่งที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ สูงขึ้นไปเรื่อยๆ นี่ถึงว่ากำหนดเข้าไป มันจะตกใจขนาดไหนเราพยายามทำใหม่ๆ ตั้งใจให้ดีแล้วกำหนดเข้าไปๆ มันก็จะวูบวาบอย่างนั้นอีก แต่สิ่งที่เคยผิดพลาดมา เคยเสียคายมา เคยออกมาแล้วเสียอกเสียใจ นี่เราก็ตั้งใจเข้าไปใหม่ มันจะตกวูบอย่างไรให้มันตกไป มันจะวูบลง ให้วูบอย่างไรจะให้วูบลงไป

เพราะการวูบของไฟนั้น ไฟ อาการของไฟมันโดนลมมันจะเป่า มันจะโยกมันจะคลอนไป เพราะไฟ อันนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อไฟมันจะรวมตัวเข้ามาๆ มันจะรวมตัวเข้ามา อาการของใจ การวูบวาบที่มันเป็นวูบไปนี่อาการของใจ อาการของใจ ใจที่จะเปลี่ยนสถานะไป จะเปลี่ยนสถานะจากปุณฺชนคนหนาด้วยกิเลสเป็นกัลยาณปุณฺชน ผู้ที่จะเป็นกัลยาณปุณฺชนคือต้องควบคุมใจของใจไว้ให้อยู่ในอำนาจของตนได้ก่อน ใจที่อยู่ในอำนาจของตนคือใจที่อยู่ในสมาธิธรรมใจ สมาธิธรรมอยู่ในอำนาจของสติ เห็นไหม สติสัมปชัญญะการใคร่ครวญความคิดที่ผิดพลาดไป สติสัมปชัญญะควบคุมอยู่ ใจนี้จะอยู่ในอำนาจของเรา การจะประพฤติปฏิบัติ การทำความผิดพลาดมันจะน้อยลง เห็นไหม นี่ถึงถึงบอกว่าการควบคุม การควบคุมที่ว่าเราควบคุมใจของเราได้ ใจนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ เป็นจิตที่ควบคุมได้ ทำสมาธิเข้าไป

ที่ทำไม่ได้เพราะว่ามันยังเข้าไม่ถูก มันยังเข้าไม่ชำนาญ การทำใจให้สงบบ่อยๆ เข้าต้องพยายามพิจารณาให้สงบเข้ามาๆ สงบเข้ามาจนตั้งตัวได้แล้ว นี่คือการทำใจสงบด้วยการใช้คำบริกรรม เป็นสมาธิอบรมปัญญา ทำความสงบขึ้นมามันก็จะต่างกับจิตที่ไม่สงบ จิตที่มีความฟุ้งซ่านอยู่ตลอดเวลามันมีอำนาจเหนือเรา ฟังสิ มันมีอำนาจเหนือเรา มันใช้เรา มันทำทุกอย่าง มันมีคิดขึ้นมาก็อยากไปตามอารมณ์อันนั้น ความมีอำนาจคือความอยาก ความคิดที่จะทำอะไรก็ได้

ความคิดใจ แต่เรายังไม่ทำออกไป แต่ความคิดนี้พิลึกพิลั่นมาก มันจะคิดได้ตลอดเวลา กับที่ว่าเราควบคุมอันนี้ได้หมด ต่างกันไหม

จิตที่ฟุ้งซ่าน จิตที่มีอำนาจเหนือเรา กับทำความสงบขึ้นมา จิตที่อยู่ในการควบคุมของเรา จิตที่อยู่ในการควบคุม จิตที่เริ่มต้นของความคิด เพราะควบคุมจิตได้ ความคิดควบคุมได้หมด จิตสงบ ทำความสงบได้ นี้วุฒิภาวะของจิตที่สงบกับวุฒิภาวะของจิตที่ไม่สงบนี้ต่างกัน ภูมิจิต-ภูมิธรรมของคนต่างกัน

จะเห็นว่าในวงการพระทำไมเนิ่นช้าแต่ภูมิจิต-ภูมิธรรม ภูมิจิต-ภูมิธรรม มันอยู่ตรงไหน ภูมิจิต-ภูมิธรรมของคนนะ ภูมิจิต-ภูมิธรรมของผู้ที่ปฏิบัติมันอยู่ตรงไหนถึงเรียกว่า “ภูมิจิต-ภูมิธรรม”

จากจิตที่เป็นสมาธิกับจิตที่ไม่เป็นสมาธิ นี้ภูมิจิต-ภูมิธรรมของคนต่างกันแล้ว จากคนคนหนึ่งเป็นปุถุชนคนหนาด้วยกิเลส กำหนดจิตเข้ามาทำความสงบ สิ่งที่มีมันจะฟุ้งซ่านเพราะอะไร เพราะรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ นี่ไงเป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เป็นบ่วงของมาร มันไม่ใช่มาร รูป รส กลิ่น เสียง เสียงที่เพราะ รสที่ดีทุกคนอยากสัมผัสหมด นั่นไงแล้วเวลามันสัมผัส ความสัมผัสโดยปกติมันสัมผัส เวลาเรากลับมาแล้วมานั่งคิดอยู่นี้มันก็อยาก นี่ความอยากอันนั้นทำให้ใจฟุ้งซ่าน

ทีนี้กัลยาณปุถุชนคือตัดพวงดอกไม้ของมาร บ่วงของมารนี้สลัดทิ้งหมดเลย ความสลัดทิ้ง บ่วงของมาร พวงดอกไม้แห่งมาร เห็นไหม พวงดอกไม้แห่งมาร นี้ควบคุมใจได้ไง ความสงบเข้าไปบ่อยๆ สงบจนจิตนี้เป็นสมาธิ จิตนี้ตั้งมั่น มันจะเห็นคุณค่าตรงนี้ เห็นคุณค่า อ้อ! แต่ก่อนไปนี้เวลามันฟุ้งซ่านออกมา เราควบคุมไม่ได้ วุฒิภาวะของใจจะต่างกันตรงนี้ ต่างกัน คนที่ว่าเหมือนกับเครื่องยนต์กลไก คนหนึ่งควบคุมเป็น อีกคนหนึ่งเป็นซี่ขาของมัน ควบคุมไม่เป็น วิ่งหนีตลอดเวลา เห็นไหม นี่เราควบคุมกลไกของจิต จิตของเราที่เราควบคุมได้ แม้แต่ทำใจสงบ วุฒิภาวะของคนคนเดียวนั่น แต่พัฒนาใจขึ้นมาเป็นคนคนใหม่ จากปุถุชนคนหนาด้วยกิเลสกลายเป็นกัลยาณปุถุชน

กัลยาณปุถุชน เห็นไหม จิตสงบสงบแล้วมีความสุขมาก จิตสงบจะมีความสุขนะ จะมีว่าแห่ม! มันแว้งแว้งหมด จะเป็นอัปนาสมาธิเข้าไปถึงฐิติจิต มันแว้งแว้ง ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ ตรงนี้จะเข้าใจว่าเป็นผล ส่วนใหญ่ผู้ที่ปฏิบัติจะไปติดตรงนี้หมด ติดตรงนี้ไง มันจะสุขมาก ถ้าไม่สุข

ทำไมทำให้คนติดได้ ทำไมคนติดสมาธิ ติดได้โดยธรรมชาติเลย เพราะมันเป็นสิ่งที่ว่าตรงข้ามกับความฟุ้งซ่าน มันตรงข้ามกับความทุกข์ใจ สิ่งที่ตรงข้ามกับความทุกข์คือความสุข ในเมื่อเป็นความสุข มันสุขทำไมมันไม่ติดสุข ความติดสุขอันนี้มันถึงว่ามันนี่กว่ามันเป็นผล

ผลเกิดขึ้นจากการทำความสงบของใจ ไม่ใช่ผลที่เกิดขึ้นจากการชำระกิเลส

การชำระกิเลสมันเป็นงานอีกแขนงหนึ่ง งานอันทำให้สงบนี้เป็นงานของการทำให้สงบให้เป็นอิสระจากกิเลสชั่วคราว แต่งานทำการชำระกิเลสมันยังก้าวเดินไปอีก เห็นไหม ถ้าเราคิดอย่างนั้น เราเข้าใจอย่างนั้น แต่ความเข้าใจอันนี้มันต้องเทียบเคียงเข้าไปกับในองค์ศาสดาของเราคือธรรมและวินัย พระพุทธเจ้าสอนไว้อย่างไร

แต่ถ้าคนเราใช้ความเห็นของตัวเองเข้าไปสืบทอด สืบทอดคือเอาความรู้สึกของเราเทียบกับธรรม มันจะเทียบว่าอันนั้นเป็นอย่างนั้น อันนั้นเป็นอย่างนั้น...ไม่ใช่หรือก มันไม่ใช่ มันเป็นอุปกิเลส จิตนี้สงบเข้าไป จากกิเลส สันดานกิเลส กิเลสคือนักเลงหัวไม้แล้วเปลี่ยนเป็นอุปกิเลส เห็นไหม จากกิเลสที่ว่าหยาบ โลกเป็นกิเลสที่นุ่มนวล เป็นอุปกิเลสที่นอนอยู่ในใจ เห็นไหม มันก็เทียบเคียงไปได้ทั้งหมด เพราะกิเลสตัวนี้มันมีธรรม มีความสงบอยู่ข้างบน เหมือนกับเรา ตอนนี้อาโกกันโดยโอร่าใส่สุทนต์นั้นนะ นี่เหมือนกัน จิตเมื่อก่อนนั้นมันลวกทุ้ง เดี่ยวนี้มันใส่สุทนต์ก็ยังหลอกเราอยู่อีก เห็นไหม มันต้องคิดเปรียบเทียบอย่างนั้นไง พอเปรียบเทียบอย่างนั้นมันถึงยกขึ้นไ

คนเราจะสะอาดได้ จะหาสุทนต์ได้มันต้องมีสถานะ มีความเป็นไปถึงจะใส่ได้ หัวใจที่มันจะใส่เป็นภูมิของที่สูงขึ้นไป มันจะพัฒนาภูมิของตัวเองขึ้นไปได้อย่างไร ขึ้นจากความสงบของใจอยู่ที่นี่ มันต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญ นี่ถ้าใช้ปัญญาใคร่ครวญ การขุดคุ้ยหาใจที่กระทำจำเลยมันเป็นงานชนิดหนึ่ง งานในการยกขึ้น ยกใจขึ้นวิปัสสนานี้ ไม่ใช่ว่าใจมันวิปัสสนาไปเหมือนกับเครื่องยนต์กลไกที่กดคิดเครื่องแล้วมันจะหมุนไปจนถึงสุครอบของมัน อันนั้นเป็นเครื่องยนต์กลไกเป็นวัตถุ

แต่หัวใจมันหมุนไปในวงขอบเขตของไฟ โทสัคคินา โมหัคคินา อยู่ในหัวใจ มันก็เผาไหม้ตลอด เราควบคุมเชื้อของมันจนมันเผาผลาญ เผาสิ่งที่เป็นพุทโธๆ จนมันสงบขึ้นมา มันก็เป็นงานของมัน มันเป็นวงงานวงรอบหนึ่งของจิต แล้วจิตนี้จะยกขึ้นวิปัสสนามันต้องยกขึ้นวิปัสสนาในสติปัฏฐาน ๔ ไง

คนที่เห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริงมันต้องมีจิตทำความสงบให้เป็นเอกัคคตารมณ์ก่อน ไม่ใช่ว่าจิตปกติ เราธรรมดาเราก็พิจารณาในสติปัญญา ๔ อย่างนั้นก็พิจารณาสติปัญญา ๔ ได้ แต่สติปัญญา ๔ อันนั้นเป็นโลกียะไง เป็นโลกียะก็เหมือนกับเด็กมันเล่นขายของ เด็กมันเล่นขายของมันก็ว่าอันนี้เป็นของ มันซื้อขายกันมีความสุขมาก ผู้ใหญ่ไปยื้อแย่งมันจะร้องไห้ทันทีเลย โอ้จิตนี้มันเป็นโลกียะอยู่มันก็ว่าเกิดดับๆ สิ่งนี้เป็นสติปัญญา ๔ เห็นแล้วเกิดดับ เกิดดับเกิดดับแล้วอะไรไปรู้ว่าเกิดดับล่ะ? มันไม่มี ไม่เป็นตามความเป็นจริงเพราะว่ามันยังไม่มีเอกัคคตารมณ์ตัวจิตตัวนี้เข้าไปรองรับ มันไม่มีสมาธิตัวที่เป็นพื้นฐาน พื้นฐานที่แยกจากโลกียะเป็นโลกุตตระ

จิตที่เป็นกัลยาณชน ผู้ที่เดินอริยมรรค โสคาปัตติมรรค ถ้าเป็นจิตปุถุชนอยู่ ความคิดนี้จะเป็นโลกียะ เดินมรรคนี้ก็เป็นเดินมรรคสัมมาอาชีวะก็ว่าเป็นสัมมาอาชีวะประกอบอาชีพชอบ แต่ถ้าเป็นโลกุตตระ การประกอบอาชีพชอบ อาชีพอะไรหรือมันจะทำให้ใจนี้ดื่มกินอาหารอะไร

ประกอบสัมมาอาชีวะของโลกเขาเป็นมันเป็นวัตถุที่เอามาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แต่หัวใจมันเคยกินเคยโดนแผดเผาด้วยความทุกข์ยาก แล้วมันสงบเข้ามา มันจะเลี้ยงอาชีพอะไรให้มีอาหารให้หัวใจนี้ได้วิปัสสนาได้ขึ้นไป การเลี้ยงชีวิตชอบของโลกุตตระ

คือจิตที่มีกิเลสอยู่ มันกินแต่กิเลส มันกินแต่ความชอบใจของมันอยู่ ความชอบใจมันหลงในอะไร? หลงในกายไง หลงในกาย หลงในเวทนาที่เจ็บไข้ได้ป่วยมันก็ไม่อยากเป็น เห็นไหม หลงในจิต เวลาเจริญขึ้นมา จิตสงบขึ้นมากก็เห็นว่า โอ้โฮ! จิตฉันนี่มันจะเหาะเหินเดินฟ้า หลงในธรรม ธรรมที่จิต ความรู้ภายในหัวใจ หัวใจที่มันสัมผัสกับความสงบอันนั้น มันว่าอันนั้นเป็นธรรม เห็นไหม นี่กาย เวทนา จิต ธรรม มันก็หลงไหล มันไม่พิจารณาตามความเป็นจริง

มันถึงต้องจับ กาย เวทนา จิต ธรรม นี่สติปัญญา ๔ ที่มีจิตทำความสงบแล้ว ที่มีใจ ใจที่ว่าเป็นเอกัคคตารมณ์ ตัวนี้จะค่อยวิปัสสนาไป จะวิปัสสนาได้ถึงต้องพยายามพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม เห็นกาย เห็นกายด้วยตามความเป็นจริง ขณะที่ยกขึ้นเห็นกาย มันจะเกิดความขนพองสยองเกล้า การเห็นกายจากตาของธรรมกับการเห็นกายของตาของเนื้อต่างกัน การเห็นกายของตาของธรรมมันจะเห็นจากภายใน

จากภายในหัวใจ ภายในหัวใจนี้เป็นสมาธิ มันเป็นจิตตั้งมั่น มันไม่มีกาลเวลา กาลเวลา ๒๔ ชั่วโมงเป็น ๑ วัน ร่างกายของมนุษย์เรา ตายไปแล้ว ๓ วันจะเน่า เห็นไหม กาลเวลาอันนี้มัน

เป็นกาลเวลาของโลกียะ แต่ถ้าเป็น โลกุตตระที่เดินอริยมรรคขึ้นมาแล้ว พอมันเห็นกายมันเห็นเป็นปัจจุบัน มันจะชนพองสยองเกล้า ถ้าวิปัสสนาให้กายนั้นแปรสภาพไป มันจะแปรสภาพเดิวนั้น เดิวนั้นเป็นปัจจุบัน มันไม่มีมิติ ไม่มีกาลเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับจิตที่เป็นความสงบ มันถึงเป็นธรรมไป ความเห็นที่เป็นธรรมจะวิปัสสนาภายในมันจะเห็นตรงนี้ไง เห็นตรงที่จิตนี้มีพื้นฐาน จิตนี้จับต้องได้ จิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตนี้เป็นสัมมาสมาธิไป

ความเพียร เพียรลงในสติปัญฐาน ๔ ความเพียร ความดำริ ดำริการพิจารณา ดำริว่าจิตนี้ควรจะยกขึ้นวิปัสสนา วิปัสสนาให้ก้าวเดินออกไปด้วยปัญญา ปัญญาตัวนี้เกิดขึ้น เกิดขึ้นจากการภาวนาตลอด ภาวนามยปัญญาคือปัญญาเกิดขึ้นจากการภาวนา การภาวนาคือการทำจิตให้สงบ แล้วยกขึ้นวิปัสสนาเป็นงานไป

งานในการภาวนากับงานของนักวิทยาศาสตร์ งานในการตรึกนี้ไม่เหมือนกัน งานจากภายนอก งานจากภายในจะไม่เหมือนกัน ความไม่เหมือนกันของโลกียะ งานของโลกมันเปลี่ยนแปลงมันอาศัยผู้อื่นทำได้ เห็นไหม งานวิปัสสนา...

...ผู้ที่ให้ก้าวเดินให้เหนือกรรม ให้กรรมหลุดออกไปจากของตนต้องเป็นผู้ที่ภาวนาเอง ต้องก้าวเดินเอง เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจของทุกๆ ดวง ใจของเรามันเป็นการใจแก่ใจไป งานของภาวนาคืองานของใจ ใจภาวนาในสติปัญฐาน ๔ กาย เวทนา จิต ธรรม นั้นแหละถึงจะติดกาย เพราะติดกาย ใจก็ไปติด ใจนี้ไปติดกาย ติดกายเราถึงมีกายเขา จะให้คนอื่นรักเรา เราที่รักเขาก่อน เพื่อจะให้เขารักเรา มันเพื่อเราทั้งนั้น สรรพสิ่งใดๆ ทำไปนี้เพื่อเรา เพื่อเราทั้งนั้นเลย

เรารักเรา เราหวงเรา เราห่วงเรา เราอยากให้คนรักเรา อยากให้คนยกย่องเรา เราก็ทำความดีเพื่อเขา เห็นไหม ทำออกไปนั่นก็คือเพื่อเราทั้งนั้นเลย แต่มันเป็นกิเลส ๒ ชั้น ชั้นหนึ่งเรามองไม่เห็นมัน ตัวนี้มันอยู่ภายใน แล้วมันก็ห่วงคนโน้นห่วงคนนี่ มัน ๒ ชั้น มันรักมันสงวนตัวมันเองไว้ก่อนแล้วก็ยังค่อยบอกว่ารักคนโน้นรักคนนี่ มันถึงว่าพิจารณาเข้ามาเพื่อให้เห็นตามความเป็นจริงไป เห็นตามความเป็นจริงว่า สิ่งที่เราสงวนไว้ เราหวงเราห่วงมันนั่นนะมันเป็นไตรลักษณ์ มันเป็นสมมุติ มันเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน มันเป็นการชั่วคราวไป

เราเกิดมาชาติหนึ่งเราก็อยากจะพบแต่ความสุข เราอยากพบมาก ความสุข แต่เราไม่พบความสุขเพราะอะไร เพราะว่าสิ่งที่หามานั้นมันเลี้ยวปาก แต่ไอ้สิ่งที่เลี้ยวใจตัวนี้มันไม่มี สิ่งทีเลี้ยวใจมันไม่มี มันเลี้ยวมา เลี้ยวด้วยความหลอกลวงของ อวิชชาปุจฉยา สงฺขารา ไอ้สมมุติ ไอ้ตัวที่ว่า

สงวนเราสงวนเขาแน่แหละ เพราะมันไม่รู้จริง พอไม่รู้จริงมันก็ต้องโดนกิเลสลากออกไปตลอดก็ภพ
ที่ชาติมาก็ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเห็น

เพราะเรามีอำนาจวาสนา เราเกิดมาพบพุทธศาสนา เราถึงมาเห็นสิ่งนี้ไง เห็นสิ่งนี้เพราะใน
การประพฤติปฏิบัติของเราเข้าไปตามความเป็นจริงแล้วตรงๆ หน้า กำลังประจันหน้ากันอยู่กับสิ่ง
ที่เป็นเราเป็นเขาด้วยจิตที่เป็นภาวนามยปัญญา เห็นไหม การเห็นภาวนามยปัญญาสิ่งที่เราเป็น
เขานี้มันไม่ใช่เราไม่ใช่เขา มันไม่ใช่เพราะเรายึดเอง เรายึดเองมันก็ไม่อยู่ในอำนาจของเรา ไม่อยู่
ในอำนาจของเรา เราจะหลงในความยึดของเราทำไม มันละเอียดใจใจ นี่ความละเอียดใจหมุนเข้ามา
จิต ปัญญามันจะหมุนเข้ามา ภาวนามยปัญญา วิปัสสนามันจะหมุนเข้ามา พอหมุนเข้ามา ความ
ละเอียดใจ ความสังเวชใจ ความละเอียดใจ ฟังสิ เพราะมันเห็นตามความเป็นจริง

เมื่อก่อนใครสอนมันก็ไม่เชื่อ สิ่งที่ข้างนอกสอน ปัญญาข้างนอก ครูบาอาจารย์สอนก็ไม่
เชื่อ ถ้าไม่ได้ประสบเองจากปัญญาธรรม จากภาวนามยปัญญาจากภายในของตัวเอง ภาวนามย
ปัญญานี้คือจะชำระกิเลสได้ไง การชำระกิเลสต้องชำระกิเลสแบบตามความเป็นจริง ตามความ
เป็นจริงของใจที่มีกิเลสนั้น ใครเล่าใครบอกอย่างไรก็ไม่ซึ่งใจเหมือนการเข้าไปเห็น เห็นแล้วพอ
พิจารณาเข้าไป พอรู้เท่า มันสลัดมันสังเวช มันสงสารเจ้าของ สงสารตัวเอง ทำไมตัวเองนี้
นักปราชญ์ ราชบัณฑิต เวลายกย่องตัวเองนะ เวลากิเลสมันหลอก แล้วพอมันเห็นความเป็นจริง
ทำไมบอกว่า ทำไมเอ็งมันโง่งขนาดนี้ นี่ความโง่งมันเศร้าสลัดใจ มันจะปล่อยๆ การปล่อยนี้

กิเลสนะ มันเคยสะสมมาอยู่ในหัวใจของมนุษย์ของทุกๆ ดวงใจ อย่าวว่าแต่มนุษย์ ทุกๆ ดวง
จิตดวงใจที่เป็นใจ ดวงจิตนี้มันจะมีกิเลสอยู่ตลอดเวลา จะอยู่ภพชาติไหนมันก็จะยึดมันถือมันอยู่
ภายในไม่มีใครเคยเห็น แต่อันนี้เพราะเราพัฒนาวุฒิภาวะของใจเจริญขึ้นมาจากกัลยาณปุถุชนไป
จากกัลยาณชนหมุนขึ้นเดินอริยมรรคขึ้นมาด้วยภาวนามยปัญญา เห็นไหม นี่เราเป็นบุคคล ๑ ใน ๘
จำพวกนั้น เป็นบุคคล

จากบุคคลที่ไม่คิดเลยว่ามันจะก้าวเข้ามาได้ในศาสนาในสังฆคณที่เราจะก้าวขึ้นมา
เป็นสังฆะ วิปัสสนาเข้าไปๆ บ่อยเข้าๆ ต้องทำบ่อยเข้าๆ มันจะปล่อยไปเรื่อย การปล่อยนี้ปล่อย
เพราะมันไม่เคยปล่อยเพราะมีอำนาจอะไรมาต่อรอง มันปล่อยเพราะปัญญาญาณต่างหาก มัน
ปล่อยเพราะภาวนามยปัญญาเข้าไปไล่ต้อนมัน

กิเลสไม่เคยยอมอำนาจใคร กิเลสมีอำนาจเหนือทุกๆ คน กิเลสนี้เป็นเจ้าใหญ่ นายโตกับดวงใจที่เกิดดับทุกๆ ดวง กิเลสมันใหญ่มาก ใหญ่ในหัวใจของเรา ไม่ใช่ใหญ่ที่หัวใจของใคร ใหญ่ในหัวใจของเรา แล้วเราก็เที่ยวไปกดขี่คนอื่น เห็นไหม ในเมื่อมันใหญ่มาก มันไม่มีใครเข้าไปต่อรองกับมันได้ ไม่มีใครคัดง้างกับกิเลสได้เลย

ภาวนามยปัญญา ธรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ท่านปรินิพพานไปแล้วท่านเอาของท่านไป แต่ธรรมจักรที่เกิดขึ้นนี้เป็นการขึ้นนำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เกิดขึ้นจากผู้ที่ปฏิบัติผู้นั้นที่กำลังปฏิบัติอยู่ ผู้ที่กำลังดำเนินปัญญาภาวนามยปัญญาอันนี้อยู่ต่างหาก ผู้ที่มีภาวนามยปัญญานี้คือเป็นบุคคลที่ ๑ หมุนเข้าไป หมุนเข้าไป มันจะปล่อยไปเรื่อยๆ

ความปล่อยนี้ปล่อยเพราะการต่อสู้ ปล่อยเพราะอำนาจวาสนาที่เราหมุนมาขึ้นมา มันไม่ปล่อยด้วยไม่มีเหตุไม่มีผลหรอก มันปล่อย มันปล่อย การปล่อยนั้นคือว่ามันจนตรอก กิเลสจนตรอก กิเลสไม่มีสิ่งมีคุณวิเศษจะสู้กับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ เห็นไหม เกิดขึ้นมาจากอำนาจวาสนาของเราที่เราภาวนามยปัญญานั้นเข้าไปต่างหากมันถึงยอม มันยอมนะ มันยอม ยอมแล้วเราก็พยายาม

เพราะเราขึ้นมาได้แล้ว เราก้าวเดินออกไปด้วยวุฒิภาวะของใจเราสูงขึ้นมา สูงกว่าปุถุชนธรรมดา สูงกว่ากัลยาณชน สูงกว่าจนเป็นบุคคลที่ ๑ หมุนเข้าไปๆ หมุนเข้า ซ้ำเข้าๆ ซ้ำเข้าด้วยความมุมานะ ด้วยความอุตสาหะพยายามของดวงใจดวงนั้น ด้วยความเชื่อมั่นในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความเชื่อมั่น ด้วยอำนาจ ด้วยกำลังใจ ด้วยความเห็นว่ากิเลสยอมแพ้เราไปบางครั้งบางคราว เห็นไหม มันเป็นการเครื่องยืนยันกันว่ากิเลสมันปล่อยได้

จากเดิมไม่เคยคิดเลยว่าคนอย่างเรานี้จะสามารถจะชำระกิเลสได้ นักปฏิบัติอย่างเราหรือจะสามารถชำระกิเลส จะชนะกิเลสได้ชั่วคราวชั่วคราว ขณะนี้กิเลสปล่อยต่อหน้าเรา มันเป็นเครื่องยืนยัน เห็นไหม สิ่งที่ยืนยันกับเราก็คือกิเลสมันลอยออกไปชั่วคราวๆ ให้เราว่าง มันปล่อยวางๆ นี้อิสระของเราเกิดขึ้น วุฒิภาวะของใจมันจะเทียบเคียงได้กับความสงบ กับที่ว่ากัลยาณชนที่จิตสงบขึ้นมา สงบขึ้นมา มันก็เหนือกว่าคนอื่นขึ้นมา แล้วนี่ก็เหนือขึ้นไปอีก เห็นไหม นี้วุฒิภาวะของใจ ภูมิจิต-ภูมิธรรมของใจมันสูงขึ้น

ความสูงขึ้น เห็นใหม่ สูงขึ้น ยืนย่น มันยืนย่นในการประพฤติปฏิบัติ ยืนย่นในการเดิน ปัญญาญาณของเรานี้แหละ มันยืนย่นท่ามกลางหัวใจใจ ท่ามกลางสนามกีฬา ท่ามกลางภวาสวะ ท่ามกลางภพของกิเลส ท่ามกลางภพของเราใจ ภพในหัวใจของเรา หมุนเข้าไปๆ หลายครั้งเข้า หลายครั้งเข้า กิเลสมันแก่นกิเลส มันไม่เคยยอมแพ้ใครง่ายๆ มันจะต่อสู้จนสุดฤทธิ์สุดเดชของมัน เราก็พยายามหมุนเข้าไปๆ อำนาจวาสนาของเรามีทำอะไรหมุนเข้าไป อันนี้ต่างหากยกคน

ไม่มีคนคนไหน ไม่มีบุรุษผู้ไหน ไม่มีนักบวช นักปฏิบัติคนไหน จะเก่งมีอำนาจวาสนา เหมือนผู้ที่เดินภาวนามยปัญญา เพราะมันผู้นั้นกำลังจะพันเงื่อมมือของมัจจุราชชั่วคราวชั่วคราวไป พันมือจากมัจจุราชนะ เห็นใหม่ พันมือจากมัจจุราชนะ เราต้องเกิดต้องตายไปตลอด แต่อันนี้มัน จะพันจากมือ อันนี้เป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนาที่สุด นิวปีสสนาเข้าไป จนถึงจุดหนึ่งกิเลสมันถอย ถอย จนมันเหนียวรั้งไว้ไม่ได้ มันก็ต้องขาดสิ กิเลสมันขาดออกไป

ในการยึดว่าเรา ว่ากายนี้กับจิตนี้เป็นเรามันขาดออกไปแล้ว วุฒิภาวะของใจมันเป็นปัจจุตังประกาศเดี๋ยวนี้เลย ประกาศที่ขาดเดี๋ยวนั้น เห็นสังโยชน์ขาดไปเดี๋ยวนั้น ความเห็นสังโยชน์ขาด “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” รู้อะไร? รู้ในสิ่งที่ว่า สิ่งที่หลอกลวงอยู่ในใจใจ สิ่งที่ยึดมั่นว่าเราใจ สิ่งที่ว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับทั้งหมด” แม้แต่ร่างกาย แม้แต่สิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก แม้แต่การเกิดว่าเป็นเราใจ แม้แต่ว่าเป็นเราๆ นี่ก็เกิดขึ้นดับเหมือนกัน มันเกิดขึ้นมา สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา ความยึดมั่นถือมั่นเกิดขึ้นมาเป็นธรรมดา มันต้องดับสลายเป็นธรรมดา มันละเอียดอ่อนมาก นี่มันเป็นความจริงของหัวใจ เป็นอกาลิโก เป็นประกาศกังวาน ในใจดวงที่หลุดออกไปนั้น นั่นวุฒิภาวะของใจนี้สูงขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง นี่ภูมิจิต-ภูมิธรรมของมัน สูงขึ้นมา

มันจะมองคนอื่นกับความคิดของโลกจะต่างกัน ความคิดของใจดวงนี้กับความคิดของโลก ถ้าความคิดของโลกที่ว่าหัวใจดวงนี้โง่เขลามาก มีโอกาสก็ไม่แสวงหา ไม่แสวงหาความมักใหญ่ใฝ่สูง ไม่ตั้งสมบัติทุกอย่างมาเป็นของเราเพราะอะไร เพราะใจดวงนี้มันเป็นธรรม อำนาจของธรรมมันมีอำนาจเหนือสมบัติทั้งหลายในโลกนี้ หัวใจที่เขามีสมบัติประดับในเรือนในหัวใจของเขา มันมีอำนาจ มันสลัดทิ้งได้ทั้งหมด มันสลัดเรื่องของโลกไว้ทั้งหมดเลย ไม่สลิฬพตปรามาสใจ ไม่ฝิดในสิ่งความคิดในหัวใจ หัวใจจะสะอาดมาก หัวใจสะอาดมาก นี่ความสุขของใจดวงนี้ใจ

ร่างกายไม่ใช่เรา แม้แต่เรา เราจะทะเลาะกับคนข้างนอก มันต้องมีการกระทบกระทั่งกัน เราถึงไม่ค่อยพอใจผู้มันๆ มีเสียงกระทบหูเรา เราก็ไม่พอใจใครว่าเรา อันนี้ในระหว่างกายกับใจ กระทบกัน มันก็ไม่ใช่เข้าศึกกัน แต่เดิมกายกับใจนี้มีอำนาจเหนือต่างกัน ร่างกายกับหัวใจเวลาปวดจับปวดถ่ายมันจะไปใจก็ไม่อยากไป ใจอยากจะนอนสบายๆ แต่มันจะจับถ่ายมันก็ต้องพยายามบังคับให้ตัวไป เห็นไหม แต่พอมันไม่เป็นกดถ่วงกันแล้ว มันเห็นสถานะตามความเป็นจริง มันรู้ตามหน้าที่ มันรู้ว่าสิ่งนี้ควรจะทำอย่างไรต่อไป เห็นไหม นี่วุฒิภาวะของใจมันต่างกัน อย่างนี้ไง

จากผู้ที่ชำระร่างกายขาดออกไปจากใจ แล้วมันเดินมาอย่างนี้ คนเราเข้าไปถึงจุดหนึ่ง เข้าไปจริงๆ เข้าไปรับรู้ธรรมะ แต่เดิมว่าเรานี้จะไม่มีวาสนา คนอย่างเราหรือจะรู้ธรรมได้ แต่ในเมื่อเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ธรรมะนี้เป็นของกลาง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ ให้กับสาวกสาวกะ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่ผู้ปฏิบัตินี้ ทำไมเราจะปฏิบัติไม่ได้ ในเมื่อเราปฏิบัติได้แล้ว วุฒิภาวะเราก้าวขึ้นมาแล้ว มันก้าวเดินต่อไป ก้าวเดินต่อไปในมรรคอรียสัจจัง เห็นไหม นี่เป็นบุคคลที่ ๑ เป็นบุคคลที่ ๒ ยกขึ้นเป็นบุคคลที่ ๓ สิ บุคคลที่ ๓ ในเมื่อหัวใจมันเป็นอย่างนั้นอยู่แล้วเราก็ก้าวขึ้น ยกขึ้น ไป ยกขึ้น ไป เดินมรรคต่อไป เดินมรรคนะ ยกขึ้น

พอยกใจขึ้น จิตนี้มันพื้นฐานมีความสงบอยู่แล้ว แต่การจะยกขึ้นมันเป็นงาน งานที่เมื่อก่อนทำความสงบ เราให้พื้น ๒ ท่อน พุทกับโธเท่านั้นเพื่อให้หัวใจนี้ได้เผาไหม้สิ่งนี้ เพื่อจะให้หุดตัวเข้ามาไง หุดตัวเข้ามาคือไม่ให้เชื่อนี้เผาไปข้างนอก ให้เชื้อของไฟ พลังงานนี้ส่งออกไปเป็นพลังงานของธรรม พลังงานของธรรมคือเผาไหม้แต่สิ่งที่เป็นธรรม พุทโธๆ เผาอยู่อย่างนั้น

แต่ที่นี้ยกขึ้นวิปัสสนานี้มันต้องเผาไหม้อะไรละ

จะเผาไหม้ในสติปัญญา ๔ ใช่ไหม หรือจะเผาไหม้ในอะไร

ต้องเผาไหม้ ต้องเป็นการเป็นงาน ต้องมีพลังงานขึ้นมาถึงเป็นงาน สิ่งที่จะทำให้เกิดเป็นงานขึ้นมาียกขึ้นในสติปัญญา ๔ เหมือนเดิม เพราะสติปัญญา ๔ มีนอกมีใน สติปัญญา ๔ ภายนอก ภายใน พิจารณากายเข้าไป พิจารณาเวทนาเข้าไป พิจารณาจิตเข้าไป พิจารณาธรรมเข้าไป

เพราะว่ามันเป็นการสืบต่อ พิจารณาภายหลังที่เข้ามา ถ้าพิจารณาด้วยความมีปัญญา พิจารณาภายใน หรือพิจารณาความเป็นไปแปรสภาพของกายข้างใน นี้บุคคลที่ ๓ ถ้าเป็นบุคคลที่ ๓ ได้ มันต้องจับต้องได้ไง จับต้องได้คือการยกขึ้น จิตนี้ต้องมีความรอบคอบ ความรอบคอบในการวิเคราะห์ในการมองเข้าไป ในการเห็นจากตาธรรม ตาธรรมจะเห็นธาตุ ธาตุ ๔ มันเห็นธาตุ ๔ จากตามความเป็นจริง

แต่ถ้าเราเป็นสัญญา เราเป็นการเริ่มต้น การเริ่มต้นให้จิตนี้ก้าวเดินไปมันก็ทำได้ เพราะว่าเราจะหาเฉยๆ หาไม่เจอ มันเป็นนามธรรม เรื่องของกิเลสอยู่ที่ใจ ใจนี้เป็นนามธรรม ใจเป็นนามธรรมเกาะเกี่ยวอยู่ภายใน เกาะเกี่ยวอยู่ภายในแล้วออกมาผ่านร่างกาย ผ่านความคิดออกมาเห็นไหม นี่เวลากิเลสมันทำงาน มันทำงานอย่างนั้น กิเลสมันเป็นพื้นฐานอยู่ที่หัวใจอยู่แล้ว แล้วอาศัยช่องนี้เป็นเครื่องหากินออกมา

ธรรมจักรหมุนเข้า เพราะธรรมจักรนี้เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นธรรมของเรา ธรรมของเราต้องหมุนเข้าไปเชือดเฉือนกิเลสของเรา เข้าไปหาสิ่งที่มันเป็นพื้นเป็นไฟอยู่ในหัวใจของเรา

การวิเคราะห์การพยายามสอดส่อง การหาจำเลยไง เราว่าเป็นเราๆ เราจับต้องที่ไหน แต่เดิมจิตไม่เคยสงบ ความสงบก็ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน พอสงบขึ้นมา มันถึงอ้อ! จิตสงบนี้คือเรา จิตสงบนี้คือจับต้องได้ มันเป็นเอกัคคตารมณ์ กำหนดจิตได้สติสัมปชัญญะพร้อม แล้วย้อนกลับเข้ามายกขึ้น วิปัสสนา

อันนี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่ายกขึ้นมันต้องมีความสงบ การเห็น การจับต้องได้ไง การจับต้องได้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ในสติปัญญา ๔ ถ้าพิจารณาภายใน พิจารณาให้แยกออกไปเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ พิจารณาจิต จิตนี้มีอุปาทานในกายนั้น จิตนี้มีอุปาทานอยู่ จิตนี้ยังเกาะเกี่ยวอยู่ จิตใจ จิตเป็นขั้น ๕

ขั้น ๕ นี้เป็นเรื่องของขั้น ๕ เป็นนามธรรม กายนี้เป็นรูปธรรมข้างนอก แต่ถ้าเป็นกายในนี้เป็นกายที่ว่าจิตนี้มันเกาะเกี่ยว มันเป็นอารมณ์ มันอิงกัน ความอิงกันอันนี้มันอิงกันอยู่ มันถึงว่าเป็นอุปาทานได้

วิปัสสนา วิปัสสนาเข้าไป วิปัสสนา คำว่า “วิปัสสนา” คือการเดินมรรค

ความคำริชอบ คำริให้เห็นความเป็นจริงใจว่าทำไมกายกับใจมันอิงกันไว้เพราะเหตุไร
ทำไมมันถึงอิงกันไว้ เพราะเราต้องการให้เป็นอิสระออกจากกัน มันอิงกันอยู่ มันอิงกันอยู่เพราะว่า
มันปล่อยมาแล้ว ปล่อยคืนมาจากข้างล่างแล้ว วุฒิภาวะของใจสูงขึ้นไปแล้ว สูงขึ้นไปแล้ว นี่ภูมิ
ของธรรมมันสูงขึ้นไปเรื่อยๆ ภูมิของธรรมจะสูงขึ้นไป สูงขึ้นไป แต่กิเลสมันก็สูงตาม น้ำขึ้น สวะ
ในน้ำก็ลอยขึ้นมาๆ น้ำลง สวะก็ลอยลง

จิตของเราว่าประเสริฐขึ้นมาๆ...ประเสริฐ ประเสริฐจากปุถุชน ประเสริฐจากกัลยาณชน
ประเสริฐจากบุคคลที่ ๑ ประเสริฐจากบุคคลที่ ๒ เป็นบุคคลที่ ๓...บุคคลที่ ๓ มันก็มีงานของ
บุคคลที่ ๓ นี้ งานของบุคคลที่ ๓ ก็คืองานการค้นคว้า งานการค้นคว้า ค้นคว้าในสิ่งที่ว่าหัวใจ
กิเลสอาศัยผ่านมาเป็นเครื่องมือที่ออกไปทำลายล้างเขาใจ ทำลายล้างเขาแล้วก็ทำลายล้างตัวเอง
ด้วยใจ ทำลายล้างหัวใจของเรา ให้หัวใจของเรามีแต่ความทุกข์ใจ

ความสุขที่ปล่อยเข้ามานั้นปล่อยความทุกข์จากหยาบๆ เข้ามา มันเป็นเรื่องที่ความทุกข์
หยาบๆ กับความสุขที่มหัศจรรย์นี้มันก็เป็นความสุขหยาบๆ ที่มันยังมีความสุขที่ละเอียดขึ้นไป
กว่านี้อีก ความสุขที่ละเอียดขึ้นไปจนถึงละเอียดสุดในศาสนาพุทธ เห็นไหม วุฒิภาวะของใจมัน
ถึงมีระดับชั้นต่างๆ สูงขึ้นๆ

การสูงขึ้น สูงขึ้นจากการวิปัสสนาญาณ ไม่ใช่สูงขึ้นจากความนึกคิด ไม่ใช่สูงขึ้นจากสวะ
ที่น้ำขึ้นน้ำลง สวะที่น้ำขึ้นน้ำลงนี้เปรียบให้เห็นว่า ถ้าจิตสูงขึ้นอวิชชามันก็อยู่บนน้ำนั้นตลอด
อวิชชาอยู่บนน้ำ มันจะลอยอยู่บนน้ำตลอดไป น้ำนั้นลอยมา แม้แต่หมาเน่ามันยังลอยมาในน้ำนั้น
เลย เห็นไหม จิตเราสูงขึ้น อวิชชามันก็หมาเน่าตัวหนึ่ง มันเน่าเหม็นอยู่ในหัวใจใจ

เราว่าใจเราประเสริฐอยู่ ใจเราประเสริฐใจเราคืออยู่ มันเผาหัวใจอยู่ วิปัสสนาขนาดไหน
มันก็เผาไหม้เข้ามา หมาเน่าตัวนั้นเราจะไม่เห็น เราจะไปเห็นหมาเน่า น้ำลอยมาเห็นหมาเน่านี้ เรา
เห็นเราก็ขยะแขยง แต่นี้เราเห็นนี้ แต่น้ำนี้มันไม่ขยะแขยง เพราะน้ำนี้มันไม่รู้ ไม่รู้ว่ามันเป็นหมา
เน่า เพราะน้ำก็รับมา

จิตก็เหมือนกัน อวิชชาอยู่ในหัวใจนี้มันก็ไม่รู้ มันนึกว่าเป็นเราใจ หมาเน่าเลยกลายเป็นเนื้อ
อย่างอย่างดีให้มันเผากินอยู่ในหัวใจ เพราะสิ่งไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้คืออวิชชา เห็นไหม มันต้องย้อนกลับ
มา มันต้องพยายามใคร่ครวญ จิตที่ใคร่ครวญ จิตที่หมุนกลับเข้ามา อันนั้นต่างหากพิจารณา
วิปัสสนาเข้าไป วิปัสสนากาย วิปัสสนาจิต จิตคืออาการของจิต อาการของจิตคิดอะไร อาการของ

กาย กายนี้มันอิงกันอยู่ ถ้าวิปัสสนาจนภาวนามยปัญญาเป็นปัญญาล้วนๆ เข้าไปมันจะเห็นความแยกออกออกไป ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ออกจากกัน แต่เดิมเป็นเรา เป็นเขา ในหัวใจ มันยึดมันถือมัน แต่คราวนี้มันอิงกัน มันแปรสภาพ มันหลุดออกไปเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ

ถ้าพิจารณาจิต จิตกับกายมันติดกันด้วยอะไร คุณค่าของจิตที่มันไปติดกับกาย ถ้ามันปล่อยกายออกมาแล้วพิจารณาจิต คุณค่าของกายนี้ คุณค่าของการติดยึดมันถือมันนี้มันแค่เศษของขยะชิ้นหนึ่งก็ไม่ได้ มันปล่อยขนาดนั้นเวลาใจมันปล่อยนะ มันปล่อยตรงนี้ เป็นบุคคลที่ ๔ ใจสังโยชน์ไม่มีอะไรขาดไป กามราคะ ปฏิฆะนี้อ่อนลง จิตนี้เว้งว่างมาก มีความสุขแบบมหาศาล

ความสุขแบบที่ว่าไม่ใช่เรา เราไม่ใช่เขา เขาไม่ใช่เรา อันนั้นเพราะมันความยึดมันถือมันมันปล่อยมาแล้ว อันนี้มันไม่มีการยึดไม่มีการถือใดๆ ทั้งสิ้น มันปล่อยหมด ว่างหมด ว่าง ใจนี้ว่างหมด ความสุขอันนี้เกิดขึ้นมาจากการประพุดติปฏิบัติ จะเสวยสุขอยู่พักใหญ่ เสวยสุขอยู่อย่างนั้น ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ชี้แนะ จะเข้าใจว่าอันนี้เป็นที่สุดแห่งทุกข์ เพราะอะไร เพราะจิตมันปล่อยกายออกมา วุฒิภาวะของใจนี้สูงขึ้นมาเป็นบุคคลที่ ๔ เห็นใหม่ บุคคลที่ ๔ สังโยชน์ขาดออก ๓ ไป เป็นกามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง ทีนี้เป็นจิตล้วนๆ เลย

ถ้าผู้ที่จะสิ้นสุดแห่งทุกข์จะกำจัดหมาเน่านั้นให้ได้ มันต้องยกขึ้นวิปัสสนาต่อไป การยกขึ้นวิปัสสนา การเดินวิปัสสนาไป วิปัสสนาในนักปฏิบัติ ในการจะเข้าไปหาหมาเน่า ต้องให้เห็นหมาเน่า เห็นหมาเน่าในหัวใจเรานั้นละ สิ่งทีลดยมา ลอยอยู่บนหัวใจเรา วิปัสสนาเข้าไป ตรงนี้มันจะเข้าไปเห็นสิ่งนี้ หนูนหมาเน่าไว้ใจ หมาเน่าลอยมาในน้ำ

นี่ก็เหมือนกัน โทสัคคินา โมหัคคินา กามราคะอยู่ตรงนี้ทั้งหมด แต่การยกขึ้นวิปัสสนา การเผาผลาญมันเป็นนามธรรม มันเผามันเอาอะไรไปเผาผลาญ จะเผาผลาญกาย เวทนา จิต ธรรมนี้เอาอะไรไปเผาผลาญ เพราะกายนี้ก็กายใน กายนี้เป็นกายอสุภะ อสุภัง

การค้นคว้าการจะหากายนี้หาได้ยากมาก การหากายด้วยกายนอกนี่นะเป็นกายนอก กายของธรรม เรายังหาแทบไม่เจอ เพราะเราจะเห็นแต่กายวัตถุ กายวัตถุนี้กายตาเนื้อประสพ แต่ถ้าเป็นตาของธรรม เห็นนิมิตภายในเป็นรูปของกาย นั่นคือตาธรรมนั่นคือกาย นี่คือกายนอกๆ แล้วกายของจิตมันละเอียดอ่อนมากมันเป็นกามราคะ ความเป็นกามราคะนี้มันเหมือนกับเข้าไปหา มันเป็นนามธรรมภายใน มันจะเห็นได้ยาก การเห็นได้ยากตรงนี้เป็นเรื่องสุดวิสัย มันจะเหมือนกับ

สุดวิสัยเลย จนต้องพยายามพัฒนาจิตนี้ให้เข้มแข็งขึ้นมาก่อน ทำใจให้สงบ ตั้งจิตขึ้นมาให้เข้มแข็ง ขึ้นมาเป็นบุคคลที่ ๕

บุคคลคนที่ ๕ เห็นไหม การเดินบุคคลที่ ๕ การสร้างมรรคของบุคคลที่ ๕ มันไม่ใช่ว่าเป็นผลแล้วถึงจะเป็นผล การเริ่มต้นของเหตุใด การเริ่มต้นของเหตุ เหตุนี้ต้องเพียงพอ เหตุนี้เพียงพอ ถึงจะจับต้อง ถึงจะเกิด เราจึงสร้างสิ่งต่างๆ สร้างไฟ ไฟที่มันสงบตัวไป เราจะสร้างไฟนี้ให้เป็นไฟ ธรรมนะ ไฟของธรรมคือเผาผลาญเชื้อใจ

ไฟของกิเลสมันเป็นไฟของกิเลสที่เผาผลาญออกมาข้างนอก ทำภาวนามยปัญญาเป็นไฟที่เราเกิดขึ้น เป็นธรรมจักรที่เราสร้างขึ้น สิ่งที่เราสร้างขึ้นไป เราสร้างขึ้นมา เราสร้างขึ้นแล้วเราจะให้ไปเผาผลาญสิ่งนั้นอีกทีหนึ่ง นี่บุคคลที่ ๕ ถึงต้องพยายาม พยายามคือว่าใจมันสงบขนาดไหนก็ไม่เชื่อ มันจะสงบ มันเป็นอุปกิเลส มันจะว่าสิ้นแล้ว มันเป็นเรื่องที่เหมือนกับสุดวิสัย มันทำได้ยาก มันเว้งว่างไปหมด มันเว้งว่างอยู่แล้ว

แต่ถ้าเราสร้างขึ้นมา เราสร้างใจขึ้นมาแล้ว เราพยายามมีความวิเคราะห์วิจักษ์ ไม่นอนใจ พยายามหันจิตเข้ามาดู สร้างใจขึ้นมาให้มันเจอ ความเจออันนี้จะขนพองสยองเกล้าเลยนะ เพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นเหมือนกับว่าสิ่งที่เราคาดหมายไม่ถึง ของที่มันหายไป เพชรเม็ดงามๆ ของเรามันหายไป เราไม่เคยคิดว่าเราจะพบมันอีก เราไปเจอเข้า ทำไมมันจะไม่สะอึกสะอื้นใจ เพชรเม็ดงามๆ นี่นะเป็นอสุภะ อสุภะของใจ ถ้าจับต้องได้มันจะมีความขนพองสยองเกล้าอย่างมหาศาล

การทำวิปัสสนามันเป็นงาน ๒ อย่าง งานการหาจำเลย งานในการหาเชื้อหาไฟเพื่อให้ไฟมันเผาผลาญใจ หาเชื้อหาเหตุให้ธรรมจักรมันหมุนไปได้ ธรรมจักรมันจะหมุนไปได้มันต้องมีเหตุมีผล มันจะหมุนไปโดยที่ไม่มีอะไรส่งเสริมขึ้นไปได้อย่างไร สุดมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญาจะหมุนไป ถ้าเราจับต้องได้ มันหมุนไปได้ มันมีเหตุให้พาไป นี่อสุภะ

ความเป็นอสุภะ เห็นไหม มันเป็นอสุภะโดยธรรมชาติของมัน แต่กิเลสมันบอกว่ามันเป็นสุภะ เป็นของสวยของงาม ของที่ว่าชั่วไฟฟ้าชั่วบวกกับชั่วลบจะต้องมาสปาร์กกันอยู่ตรงนั้น นี่ชั่วของใจ ใจคิดฝักใฝ่กันใจ โธมะเครื่องกั้นของการดำเนินออกไป โธมะใจ ทุกคนเกิดอยู่ที่นี้ ทุกคนตายที่นี้ ข้ามพ้นจากโธมะอันนี้ไปไม่ได้ การข้ามพ้นไม่ได้มันจะมีพลังงานที่ต่อสู้มาก พลังงานของเราปกติบุคคลเรายังเอาไว้ในอำนาจของเราไว้ไม่ได้ จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้อง

บอกว่าให้มีศีล ๕ ให้คู่ของตน อยู่ในคู่ของตนแล้วไม่ผิดศีลใจ นั่นนะเพราะว่ามันเป็นธรรมชาติที่มีอยู่

แต่ในเมื่อเราประพาศิพรหมจรรย์ เราจะเข้าไปหาหมาเนาอยู่ในหัวใจ มันต้องผ่านนางคณหา นางอรดีใจ เข้าไปหาพ่อใจ แก่ลูกๆ กิเลสของลูกๆ เราฆ่าหลานมา ฆ่านั้นมา นี้ลูกของมัน เราจะผ่านตรงนี้เป็นเรื่องของทุกข์มาก การประพาศิปฏิบัติ เห็นใหม่ บุคคลที่ ๕ นี้ถือว่าเป็นความสุข การสร้างเหตุ ในเมื่อการประพาศิปฏิบัติ การลงทำการทำงาน งานในการภาวนามยปัญญา งานในการชำระกิเลสเป็นงานที่แสนยาก เป็นงานการทุ่มทั้งชีวิต เพราะถ้าชำระตรงนี้ได้ ชีวิตนี้เป็นอิสระใจ ชีวิตนี้ไม่อยู่ภายใต้อำนาจของความคิด ชีวิตนี้ไม่อยู่ในอำนาจของอวิชชา

การจะทุ่มเพื่อทำลายเจ้าวัฏจักรในหัวใจของเราเนะ นี่มันถึงเป็นงานที่แสนยาก งานที่แสนยากมันก็ต้องพยายามค้นคว้าเข้ามา ค้นคว้าเข้ามาเพื่อจะให้ธรรมจักรนี้หมุนไปให้ได้ เพื่อให้ภวนาปัญญาหมุนไป เพราะไฟได้เชื้อ เชื้อของไฟต้องเผาไหม้ไป ต้องเผาไหม้ไป นี่การค้นคว้าภายใน เวทนา จิต ธรรม ในสติปัญญา ๔ ภายใน ภายในกาย เวทนาในเวทนา นี้วิปัสสนาเข้าไป

ตรงนี้เป็นขั้น ขั้นของใจ เป็นบุคคลที่ ๕ วุฒิภาวะของใจสูงขึ้นมาก ผู้บริหาร เห็นใหม่ ผู้ที่บริหารทำงานละเอียดอ่อนมาก งานของผู้บริหารเป็นงานที่ต้องใช้การวิเคราะห์วิจัยมาก เพราะอะไร เพราะรับผิดชอบสิ่งต่างๆ มหาศาล ผู้บริหารรับผิดชอบทุกๆ อย่าง รับผิดชอบต่อหัวใจของทุกหัวใจ รับผิดชอบต่อสิ่งที่พึงพาอาศัยเรา

นี่ก็เหมือนกัน เราจะเข้าถึงยอด ถึงจุดของหัวใจ จุดของหมาเนา นี้หมุนขึ้นไปจนจับต้องได้ วิปัสสนาไปๆ วิปัสสนาไปเรื่อยๆ วิปัสสนาไป การต่อสู้ใจ ยิ่งเข้าไปใกล้ศูนย์กลางของอำนาจเท่าไร วิชาการของกิเลสมันจะละเอียดอ่อนขึ้นเท่านั้น การหลอกหลวง การสร้างเงื่อนไข หลอกให้ใจคิดว่สิ่งนั้นเป็นผล เห็นใหม่ เพราะเราเข้าไปใกล้ศูนย์กลางของอวิชชา เราเข้าไปใกล้ของหมาเนา กลิ่นของหมาเนามันจะลอยออกมา

นี่ก็เหมือนกัน วิปัสสนาเข้าไป แรงต่อต้านของการวิปัสสนา เรานึกว่าเราเป็นบุคคลที่ ๕ เราจะยกขึ้นเป็นบุคคลที่ ๖ มันจะง่าย ๆ ขึ้นไป เหมือนกับเราเป็นนักกีฬาอย่างนี้ เราเล่นชนะขึ้นมา มีแต่คนจะให้เหรียญทอง...ไม่มีทาง กิเลสมันจะป้องกันตัวมันเองอย่างสุดความสามารถ มันจะไม่ให้ใครเข้าไปใกล้ศูนย์กลางอำนาจของมันได้เลย นี่ไง การยกขึ้นวิปัสสนาของหัวใจ ยกขึ้นวิปัสสนาไปมันจะต่อต้านทั้งหมด การต่อต้านคือการมันหลอกใจ

ความหลอกของกิเลส หลอกว่า “สิ่งนั้นเป็นผลแล้ว ภาวนามาภาวนาไปทำไม นอนซะดีกว่า ทุกข์ยากไปไหน เราเป็นคนแล้ว เกิดมาก็มีวาสนา” นี่ความเป็นภายในมันจะหลอก หลอกตลอด

วิปัสสนา นี่ปัญญาอันนี้คือปัญญาของกิเลส กิเลสมันก็ใช้อยู่ในวิปัสสนานั้น เพราะเราเข้าไปใกล้แล้วๆ เพราะใกล้เท่าไรมันพยายามเอาตัวรอดไง เอาตัวรอดมันก็ต้องสุดวิสัยของมัน มันจะพลิกแพลงของมันไปเพื่อจะทำให้เราอย่างน้อยก็ให้เราหยุดยั้งไว้ก่อนเพื่อจะไม่ให้ไปเห็นหน้าของมัน

นี่ไม่เชื่อ ความไม่เชื่อกิเลส เราต้องเชื่อธรรม เราผ่านเข้ามาจนถึงบุคคลที่ ๖ แล้ว จนบุคคลที่ ๕ จะเป็นบุคคลที่ ๖ อยู่แล้ว เราจะไปอ่อนแอได้อย่างไร ความไม่อ่อนแอนี้ ถึงที่สุดนะ ถึงที่สุดของภาวนาปัญญา ระเบิดออก กามราคะแตกออก ชั้น ๕ ใจ ชั้นของจิตแตกออกจากจิตทั้งหมดเลย คราวนี้ระบือคือถื่น คำว่าเว้งว้างนี่มันต่ำไป มันไม่มีสิ่งใดๆ ในโลก สักแต่ารู้ สักแต่ว่าเป็นไป จิตนี้อยู่ในร่างกายนี้แหละ อยู่ในความประพฤติปฏิบัติ อยู่ในพระภิกษุ อยู่ในผู้ปฏิบัตินี้ มันก็ข้งว่างหมด ความว่างนี้มหัศจรรย์มาก ความมหัศจรรย์นั้นมันอยู่ในหัวใจนั้นใจ นี่ความว่างโดยบุคคลที่ ๖ วุฒิภาวะของใจสูงขนาดไหน วุฒิภาวะของใจ ภูมิของธรรมใจ

ภูมิของธรรมเป็นบุคคลที่ ๖ มันสูงมาก แต่สูงขนาดไหนมันก็อยู่ใต้ของหมาเนา นี่มันจะหาหมาเนาขึ้นไป ถึงตรงนี้ถึงหมาเนา เพราะหมาเนาไม่ใช่ชั้น หมาเนาเป็นหมาเนาลอยน้ำ แต่ลอยน้ำมา น้ำนี้ยกขึ้นสูงสุดแล้ว นั่นนะคือตัววิชา มันเป็นตอมันเป็นอย่างนั้นอยู่ จับยากมากแล้วคิดดูสิ หมาเนาลอยน้ำมา แล้วน้ำที่ไหนมันจะรู้จักหมาเนาละ นี่ก็เหมือนกัน หมาเนามันลอยอยู่ในหัวใจ แล้วหัวใจมันจะเอาอะไรไปรู้ว่าหมาเนา มันเอาเครื่องมืออะไรไปจับละ มันถึงว่าปัญญาญาณอันนั้น

มันจะทำได้ สิ่งที่ไม่ได้มันเหมือนกับสุดวิสัย แต่มันไม่สุดวิสัยเพราะอำนาจวาสนาของใจดวงนั้น อำนาจวาสนาของผู้ที่ปฏิบัติมันจะหันกลับมาดู เห็นหมาเนามันก็พลิกหมาเนาทิ้งสิ มันไม่เห็นหมาเนา มันนึกว่าอันนี้เป็นสิ่งพิเศษ มันนึกว่าเป็นหมาทองคำ มันจะสงวนไว้ใจ มันสงวนว่าอันนี้เป็นทองคำลอยมาจะเป็นของประเสริฐ เพราะว่ามันไม่ได้กลิ่นเหม็น ข้างนอกเขาเหม็นกันอยู่อย่างนั้นนะ

มันจะเผาใจอยู่ไหม มันจะเผาหัวใจอยู่ น้ำรับหมาเนาไว้ กลิ่นมันต้องขจรขจายไป นี่ก็เหมือนกัน หัวใจที่มีอย่างนั้นอยู่ มันจะมีความทุกข์อยู่ เพราะไฟ นางค้นหา นางอรดีเป็นลูกของอวิชา อวิชาเป็นเรือนยอดของความคิด เป็นรากเหง้าของความคิด มันอยู่บนน้ำ มันอยู่บนใจ นี่คือตัวอวิชา...พลิกออก จะพลิกได้ต่อเมื่อต้องเห็น การเห็นนี้เป็นบุคคลที่ ๗ เป็นบุคคลที่ ๗ นี้เดินมรรคของบุคคลที่ ๗ ยิ่งยากเข้าไปใหญ่

ดูสิบุคคลที่ ๕ เรายังเกือบเป็นเกือบตาย แต่บุคคลที่ ๗ นี้ บุคคลที่ ๗ เป็นเชื้อของไฟ เชื้อที่ละเอียดมาก เชื้อที่ละเอียดสุด แต่มันก็ไม่พ้นจากกรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ผ่าน ไป เป็นเครื่องดำเนินไปแล้ว

การเชื่อธรรม เชื่อครูบาอาจารย์ เชื่อเทคนิควิธีการของหลวงปู่มัน เชื่อผู้ที่ผ่านพ้นไป ความเชื่อคือศรัทธา ศรัทธาความเชื่อนั้นเห็นคุณเห็นประโยชน์จริง มันจะพลิกได้ มันจะจับได้ มันจะยกขึ้นได้ไหม

สุดท้ายแล้วใหม่ๆ มันจะคิดว่าเหมือนกับว่าเป็นไปไม่ได้ สิ่งนั้นจะมีขึ้นมาได้อย่างไร มรรคผลมันพ้นออกไปแล้ว มรรคผลมันถึงพุทธกาลมันจะไม่มีมรรคไม่มีผลให้เราสืบต่อ...มี “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ผู้ที่ปฏิบัติสมควร มันปฏิบัติไม่สมควรมันก็ไม่พบตรงนี้ ปฏิบัติสมควรเพราะอะไร

เพราะครูบาอาจารย์ผ่านพ้นไปแล้ว ครูบาอาจารย์ผ่านตรงนี้ไง ผ่านตรงนี้ก็มาชี้หน้าไว้ ชี้หน้าไว้ ชี้หน้า ชี้บอก คอยเคาะคอยบอกลูกศิษย์ลูกหาว่าตรงนี้สำคัญนะ ตรงนี้สำคัญนะ ต้องเข้าจุดนี้ให้ได้นะ ถ้าเขาจุดนี้ได้มันก็เห็นหมาเนา เข้าจุดมันก็หมุนไป หมุนไปมันก็พลิก พลิกไป เห็นไหม เป็นบุคคลที่ ๘ พ้นออกไปเป็นบุคคลที่ ๘